

حسن‌زاده، مهدی

بررسی نظریه عینیت ایمان و معرفت از دیدگاه فلاسفه و متکلمین اسلامی

سال دفاع: ۱۳۸۴

راهنما: اکبر میرسپاه

مشاور: علی شیروانی

چکیده

نظریه عینیت ایمان و معرفت در میان متکلمان و فلاسفه، با دو گروه موافق و مخالف مواجه شده است. در میان موافقان این نظریه، به سه نگرش می‌توان اشاره کرد که دو نگرش اول و دوم از آن متکلمان، و نگرش سوم متعلق به فلاسفه اسلامی است. نگرش اول، بر تفکر جبرگرایانه جهمیه و قدری مسلکانه صالحیه از فرقی مرجئه مبتنی است؛ نگرش دوم بر پایه تفکر عقل‌گرایانه تعداد زیادی از متکلمان طراز اول شیعی، نظیر: شیخ مفید، سید مرتضی، شیخ طوسی، و شهید ثانی بنا شده؛ و نگرش سوم نیز عمدتاً بر مبانی حکمت متعالیه استوار گشته است. در جبهه مخالفان نظریه عینیت نیز، دو گروه مختلف از متکلمان و فلاسفه قرار دارند. از میان متکلمان و فرقه‌های اهل سنت، می‌توان به پیروان خوارج، معتزله، اهل حدیث، اشاعره و ماتریدیه اشاره کرد؛ و از میان متکلمان بنام شیعی نیز می‌توان خواجه نصیرالدین طوسی و علامه حلی؛ و از محدثان، علامه مجلسی را نام برد. در میان فلاسفه و متفکران مخالف نیز، که غالباً شیعه‌اند، می‌توان به علامه طباطبایی^ع، امام خمینی^ع، شهید مطهری^ع، استاد مصباح و استاد جوادی آملی، و برخی از روشن‌فکران معاصر اشاره کرد. بالطبع، هرکدام از موافقان و مخالفان، برای اثبات مدعای خود، از ادله قرآنی، روایی و عقلی بهره برده‌اند.